

מה עושים עם השברים אחריו שהכול התנפץ

ארבעים יום אחרי המעמד הגדול בהיסטוריה, העם בנה עגל זהב. ומה שנשמר בארון הברית לדורות היה לא רק הלוחות השלמים – אלא גם השברים של הראשונים.

שמות ל', י"א – ל"ד, ל"ה · פרשה 21 מתוך 54

מה קורה בפרשה

משה בהר ארבעים יום. למטה, העם מחשב לא נכון את התאריך, ומחליט שהוא לא חוזר. הם פונים לאהרן, וזה מבקש מהם את נזמי הזהב – לפי הפרשנים, כדי לעכב. ובכל זאת יוצא משם עגל, ולמחרת חוגגים סביבו.

בהר נאמר למשה לרדת, ומוצע לו הצעה: "ואעשה אותך לגוי גדול". הוא מסרב, ומתחיל להתווכח – "למה יאמרו מצרים", "זכור לאברהם ליצחק ולישראל", ועד למשפט הקשה מכולם: "ואם אין – מחני נא מספרך אשר כתבת".

הוא יורד, רואה, ומשבר את הלוחות למרגלות ההר. אחר כך בא יום חשבון קשה, ואז תפילה ארוכה ומתן לוחות שניים. באמצע מגיע הרגע האינטימי בתורה: משה מבקש "הראני נא את כבודך", ומקבל תשובה חלקית – ואת שלוש עשרה המידות. הוא יורד בפעם השנייה, ופניו קורנות.

ועתה אם תשא חטאתם – ואם אין, מחני נא מספרך אשר כתבת.

שמות ל"ב, ל"ב · משה מציב את עצמו כערבון על עם שזה עתה בגד

שלוש נקודות

- מפקד נעשה בעקיפין.** "כי תשא את ראש בני ישראל" – סופרים מטבעות, לא אנשים. בני אדם אינם יחידות בטבלה, וברגע שהם נספרים ככאלה קורה להם משהו.
- מחצית השקל, מכולם.** "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט". בהשתתפות בסיסית בציבור, המחיר זהה לכולם – כי מדובר בשייכות ולא במימון.
- מנהיג אינו קונה לעצמו על חשבון הציבור.** משה מסרב במפורש להצעה להפוך לאבי אומה חדשה. מי שמוכן להחליף את הקבוצה שהוא מוביל בקבוצה טובה יותר, כבר לא מוביל אותה.

משה · ההצעה שסירב לה

עיון

הציעו לו להתחיל מחדש, נקי, בלי החוב הזה. הוא אמר לא.

עצרו רגע על ההצעה. אחרי ארבעים יום בהר, מתברר שהעם שהוא הוציא ממצרים בנה עגל. ואז נאמר לו: "ועתה הניחה לי... ואעשה אותך לגוי גדול". תתחיל מחדש. אתה תהיה אברהם החדש.

וזו לא הצעה מבזה – היא הגיונית לחלוטין. הפרויקט הזה נכשל. יש לו כישרון, יש לו קשר ישיר, ואפשר להקים משהו טוב יותר בלי המטען. כל יועץ ארגוני היה ממליץ על זה.

וזה הרגע שבו הוא נעשה מנהיג ולא רק שליח. שליח מבצע משימה; מנהיג הופך את הקבוצה שלו לחלק מהזהות שלו, כולל ברגע שבו היא הכי מביכה. והחלק המדהים הוא שהוא כועס עליהם באמת – הוא שובר את הלוחות, הוא לא מתפשר. אבל הוא לא מוכן להתחיל בלעדיהם.

מושגים בפרשה

קרן עור פניו

כשירד עם הלוחות השניים "קרן עור פניו", והעם פחד לגשת. הוא נאלץ לשים מסווה על פניו.

שלוש עשרה מידות

הנוסחה שנאמרה למשה אחרי העגל: "ה' ה' אל רחום וחנון, אך אפיים ורב חסד ואמת...".

מחצית השקל

מטבע אחד לכל אדם מגיל עשרים, זהה לעשיר ולעני. ממנו נערך המפקד, ומהכסף נעשו אדני המשכן.

ברכות ח' ע"ב · בבא בתרא י"ד ע"ב

בגמרא

לוחות ושברי לוחות מונחים בארון.

הגמרא מוסרת פרט ששווה לעצור עליו. בארון הברית, המקום הקדוש ביותר, לא היו רק הלוחות השניים. גם השברים של הראשונים היו שם. אותם רסיסים שמשה ניפץ למרגלות ההר לא נזרקו, לא נקברו ולא הוסתרו – הם נשמרו, ונישאו יחד עם השלמים בכל מסע במדבר.

אפשר היה לחשוב שהדבר הנכון הוא להיפטר מהם. הם מזכירים כישלון, הם מעידים על יום שהיה עדיף לשכוח. ובכל זאת הם נכנסו לארון.

ומה יוצא לנו מזה: לכל אחד יש פרק שהוא לא כולל בסיפור שהוא מספר על עצמו – עסק שקרס, קשר שנגמר רע, שנה שהוא מדלג עליה בקורות החיים. והאנרגיה שמושקעת בהסתרה הזאת עצומה. אנשים שמצליחים לספר גם את החלק השבור מדווחים שהם מפסיקים לפחד שיגלו, וזה מוריד מהם משקל שהם סחבו שנים. ויש כאן גם רווח פרקטי: זה בדיוק החלק בסיפור שאנשים אחרים מתחברים אליו, כי הם מכירים אותו מהחיים של עצמם.

רבי מנחם מנדל מקוצק

סיפור

אין דבר שלם יותר מלב שבור.

האמרה הזאת, שמיוחסת לרבי מנחם מנדל מקוצק, הפכה לאחד המשפטים המצוטטים ביותר בחסידות: "אין לך דבר שלם יותר מלב שבור." והיא לא נאמרה כנחמה רכה. הקוצקאי היה מהדמויות הקשוחות שידעה החסידות, ותבע מתלמידיו אמת עד כדי כאב. הוא לא ניחם אנשים על שברון – הוא טען שרק דרכו נכנס משהו.

וזו בדיוק התמונה של הארון. אילו היו בו רק לוחות שלמים, זה היה מוזיאון של הצלחה. השברים הם שהופכים אותו לעדות של אנשים אמיתיים – כאלה שנפלו, איבדו ארבעים יום, וקמו והמשיכו ללכת. ומי שנושא איתו את שני החלקים, נושא את כל הסיפור.

מבט קדימה

אחרי הכול – אחרי העגל, השברים, הכעס והחשבון – משה מבקש בקשה שנשמעת כמעט ילדותית: "הראני נא את כבודך". והוא מקבל תשובה חלקית: את הפנים לא תוכל לראות. "וראית את אחוריי" – תראה רק מהגב, רק אחרי שעבר.

וזה אולי הדבר הכי מנחם בפרשה. אנחנו כמעט אף פעם לא מבינים תקופה בזמן אמת. מה שנראה במהלכו כמו בלגן וכישלון מסתדר לתמונה רק כשמסתכלים לאחור. וזה לא אומר שאנחנו עיוורים – זה פשוט הכיוון היחיד שממנו רואים.

וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי – וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ.

שמות ל"ג, כ"ג · רואים רק לאחור, ותמיד רק אחרי

התוספת

בגובה העיניים · בינך לבין עצמך · אבות ג', י'

איך אנשים מרגישים אחרי שהיו איתך

אפשר לדעת הרבה על אדם לא ממה שהוא אומר על עצמו, אלא מאיך אנשים מרגישים אחרי שהיו במחיצתו – קלים יותר, או כבדים יותר. משנה אחת אומרת שזה מדד אמיתי, ולא רק נימוס.

כל שְׂרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימָנָה – רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימָנָה.

אבות ג', י' · רבי חנינא בן דוסא

לקחת מזה: השבוע, אחרי מפגש או שיחה, שאלו את עצמכם שאלה אחת: האדם שמולי יצא מזה קל יותר, או כבד יותר? ונסו, במפגש הבא, לעשות מעשה אחד קטן שמקל – חיוך, מילה טובה, שלא להעמיס תלונו. שימו לב איך התחושה שאתם משאירים משנה גם את מה שאתם מקבלים חזרה.

בקרוב באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה